

Bestuurlijke samenvatting Regioadvies kansrijke strategieën Nederrijn-Lek

Eind januari 2013 wordt het Regioadvies Nederrijn-Lek aan het programmabureau Deltaprogramma Rivieren gezonden. Op 16 januari 2013 is hiertoe de voorliggende bestuurlijke samenvatting Regioadvies kansrijke strategieën Nederrijn-Lek vastgesteld in het Bestuurlijk overleg Regioproces Nederrijn-Lek. Het onderliggende document waarin uitgebreid op het Regioadvies wordt ingegaan is niet vastgesteld. In november 2013 wordt een meer gedetailleerd Regioadvies vastgesteld inzake de voorkeursstrategie voor het Regioprocesgebied.

De komende maanden wordt het Regioadvies bestuurlijk besproken met gemeenten en belangenorganisaties.

Het Regioadvies Nederrijn-Lek vormt belangrijke input voor het ‘Basisdocument Kansrijke Strategieën’ en het ‘Basisdocument Ruimtelijke Visie’, evenals de regioadviezen van de andere vijf regioprocesen in het kader van het Deltaprogramma rivieren. Deze Basisdocumenten worden in april 2013 in de Stuurgroepen Delta Rijn en Delta Maas vastgesteld. Vervolgens worden ze aan de Deltacommissaris aangeleverd ten behoeve van het Deltaprogramma 2014 en uiteindelijk de Deltabeslissingen Waterveiligheid en Ruimtelijke Adaptatie. De Deltacommissaris adviseert op zijn beurt de minister en dan gaan de uitkomsten het Haagse politieke proces in. In november 2013 wordt het Regioadvies over de voorkeursstrategie uitgebracht.

Het Bestuurlijk overleg is zich er bewust van dat afwegingen op landelijk en rivierengebiedniveau (mede vanwege de systeemwerking) tot andere keuzes kunnen leiden dan de in het Regioadvies voorgestelde kansrijke strategieën, inclusief conceptmaatregelenpakketten.

Het komende jaar wordt hiertoe in de ontwikkeling naar de voorkeursstrategie stevig ingezet op de samenhang met de strategieën voor de gehele riviertak Neder-Rijn/Lek, het rivierengebied en het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden. De integraliteit in het Deltaprogramma staat voorop. Over de alternatieven voor de versterking van de C-keringen wordt overleg gevoerd met het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden.

Conform het opdrachtdocument bevat dit advies de volgende onderdelen:

1. Concept maatregelenpakket;
2. Concept lijst meekoppelkansen;
3. Concept ruimtelijke visie.

De waterveiligheidsopgave

Tussen het programmabureau Rivieren en de regioprocesen is de afspraak gemaakt dat in het regioadvies van januari 2013 vooral wordt gekeken naar de klimaatopgave en bodemdaling. De Neder-Rijn en Lek hebben een beperkte klimaatopgave: toename van waterafvoer over de rivier speelt niet, wel een verhoging van de waterstand door zeespiegelstijging en bodemdaling. Dit laatste speelt voornamelijk in de Krimpenerwaard, ten westen van Schoonhoven.

De regio is van mening dat door de beperking tot de ‘klimaat- en bodemdalingsopgave’ geen goed beeld verkregen wordt van de waterveiligheidsproblematiek van het regioprocesgebied Nederrijn-Lek

en kijkt daarom in deze fase ook al naar de overige waterveiligheidsopgaven. Drie zaken zijn daarbij voor het regioprocesgebied van belang:

1. Uit de analyses van de economische risico's en slachtofferrisico's¹ blijkt dat de dijkringen langs de Neder-Rijn en Lek tot de meest risicovolle van Nederland behoren. Dit geldt zowel voor de noordzijde als de zuidzijde van de Neder-Rijn en Lek, aan de noordzijde met name op grond van het economische risico. De dijken langs de Neder-Rijn en Lek vallen in het 'aandachtsgebied voor een nieuw beschermingsniveau' en komen daarmee in aanmerking voor verhoging van de veiligheidsniveaus. Binnen het regioproces wordt overigens niet ingegaan op concrete beschermingsniveaus. Dat doen de Stuurgroepen Delta Rijn en Delta Maas;
2. De categorie C-keringen (en ook de kunstwerken) tussen dijkkring 14 en 15 en 44 zijn in de derde toetsronde primaire keringen voor een groot deel afgekeurd;
3. Op basis van de nieuwe inzichten over het mechanisme 'piping' blijken de keringen langs de Neder-Rijn en Lek relatief hoge faalkansen te hebben.

Momenteel worden waterveiligheidsmaatregelen uitgevoerd in het kader van het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma en Ruimte voor de Rivier. Deze maatregelen zijn rond 2017 afgerond, en maken geen onderdeel uit van de opgave. Deze maatregelen worden wel als gerealiseerd beschouwd bij de beschrijving van de waterveiligheidsopgaven.

Kansrijke strategieën voor de Nederrijn-Lek

Een oplossing voor de opgave van de Nederrijn-Lek steunt in belangrijke mate op een dijkenstrategie. Binnen die dijkenstrategie kan onderscheid worden gemaakt in trajecten die in aanmerking komen voor reguliere dijkversterking (referentiestrategie) en trajecten waar een robuustere/innovatieve uitvoering van dijkverbetering kansrijk is (Doe meer met dijken).

Als alternatief voor het versterken van de afgekeurde C-keringen van Centraal Holland wordt een oplossing gezien bij de noordelijke Lekdijken.

Op lokaal niveau kan van de dijkenstrategie worden afgeweken door de inzet op Ruimte voor de Rivier maatregelen. De mogelijkheden hiervoor bij de Nederrijn-Lek zijn beperkt.

Systeemingrepen zijn vanwege de lopende Kosten Effectiviteit Analyse (KEA) naar de afvoerverdeling nog niet meegenomen in het regioproces, maar bieden mogelijk wel kansen voor de Neder-Rijn en Lek.

Meerlaagsveiligheid kan aanvullend worden ingezet als lokale maatregel, maar is niet om te wisselen met maatregelen in de eerste laag (preventie van overstromingen).

Toelichting op de strategieën

Het Deltaprogramma volgt een aanpak om van mogelijke strategieën, via kansrijke strategieën, naar een voorkeurstategie en deltabeslissingen in 2014 en 2015 te komen. De mogelijke strategieën voor de waterveiligheidsopgave van het rivierengebied op de lange termijn zijn in juni 2012 in Stuurgroep DeltaRijn vastgesteld. Deze zijn in het regioproces met de regio besproken, namelijk:

---

¹ Op 29 november 2011 heeft de Staatssecretaris Water een brief naar de Tweede Kamer verzonden waarin hij aangeeft dat, mede op basis van de achtergrondrapporten 'Maatschappelijke kosten-batenanalyse Waterveiligheid 21^e eeuw' en 'Analyse van slachtofferrisico' het rivierengebied, delen van de regio Rijnmond-Drechtsteden en Almere aandachtsgebieden zijn voor de aanpassing van de huidige wettelijke beschermingsniveaus.

- 'Ruimte voor de Rivier-Plus';
- 'Doe meer met Dijken';
- 'Systeemingrepen';
- 'Inzet meerlaagsveiligheid'.

Daarnaast is naar de 'Referentiestrategie' gekeken.

Ruimte voor de Rivier-plus

Nieuwe Ruimte voor de Rivierprojecten worden pas interessant, als sprake is van een hoger beschermingsniveau en de Ruimte voor de Rivierprojecten een wezenlijke bijdrage leveren aan de waterveiligheidsopgave, en hierdoor minder dijkversterkingen hoeven plaats te vinden.

Planning is om in het voorjaar 2013 een eerste concept van de nieuwe normering te hebben. Aan de hand hiervan wordt onderzocht of de potentiële Ruimte voor de Rivierprojecten kansrijk zijn.

Doe meer met Dijken

De oplossing voor de waterveiligheidsopgave leunt in grote mate op een dijkenstrategie. Binnen die dijkenstrategie kan, afhankelijk van het risico, in meer of mindere mate naar innovatieve oplossingen gekeken worden (vb. Deltadijken) en een klimaatrobuuste uitvoering (anticiperend dimensioneren). Zo zijn op het dijken traject van Wageningen tot Krimpen een aantal locaties aan te wijzen waar grote risicoreductie mogelijk is door innovatieve oplossingen zoals deltdijken.

Systeemingrepen

Systeemingrepen zijn vanwege de lopende Kosten Effectiviteit Analyse (KEA) naar de afvoerverdeling nog niet meegenomen in het regioproces, maar bieden mogelijk wel belangrijke kansen voor de regio.

Inzet meerlaagsveiligheid

In het overstromingsgebied van de Neder-Rijn en Lek kunnen de gevolgen van een overstroming verder gereduceerd worden door slimme ruimtelijke ordening en gevolgbeperkende maatregelen (meerlaagsveiligheid). In het Regioproces is aan de orde gekomen dat ruimtelijke ordeningsmaatregelen vooral kansrijk zijn bij nieuwbouw, en wel met name bij nieuwe vitale en kwetsbare infrastructuur en objecten. Ook voor bestaande vitale en kwetsbare objecten is het echter wenselijk om maatregelen te nemen. Maatschappelijke ontwrichting kan door dergelijke maatregelen aanzienlijk worden beperkt in geval van overstroming.

Maatregelen binnendijks om de gevolgen van overstroming te beperken, zullen veelal mee moeten koppelen met niet-waterveiligheidsmaatregelen, mede vanwege de betaalbaarheid ervan.

Meekoppelkansen liggen er bij de aanleg of renovatie van snelwegen, rondwegen, evacuatieroutes en andere vitale en kwetsbare objecten en infrastructuur, bedrijventerreinen, woonwijken, bodemsaneringen, vergunningverlening in het kader van de Wet milieubeheer etc.

Bij de bepaling van en omgang met slachtofferrisico's bij overstromingen spelen evacuaties een belangrijke rol. Er wordt gewerkt met evacuatiefracties. In het rivierengebied geldt dat vanwege de voorspelbaarheid men ervan uitgaat dat een groot deel van de inwoners kan worden geëvacueerd². Bij het vaststellen van deze evacuatiefracties was het uitgangspunt dat de crisisbeheersing optimaal functioneert. Op dit moment wordt nog niet aan deze verwachting voldaan, waardoor deze evacuatiefracties niet haalbaar lijken te zijn. De crisisbeheersing moet verder op orde worden gebracht

² De geschatte evacuatiewaarden verschillen voor de Krimpenerwaard (15%) en de rest van het regioprocesgebied (75%), vanwege verschillen in voorspelbaarheid (storm- respectievelijk rivierinvloeden).

om de aangenomen evacuatiefracties te behalen of de waterveiligheidsnormering moet van minder ambitieuze evacuatiefracties uitgaan. Dit laatste betekent veelal verdere noodzaak tot aanscherping van de preventie.

Conceptmaatregelenpakketten

Het regiogebied Nederrijn-Lek bestaat uit de dijkringen 14, 15, 44 en 45. Het gebied met de dijkringen 14, 15 en 44 wordt ook aangeduid als Centraal Holland. Centraal Holland en dijkkring 45 (met de Grebbedijk) kennen ieder een eigen problematiek. Voor deze twee gebieden worden daarom aparte maatregelenpakketten voorgesteld.

Conceptmaatregelenpakket Centraal Holland (dijkringen 14, 15 en 44)

Voor Centraal Holland moeten de maatregelen een oplossing bieden voor:

- De reductie van de grote economische risico's en in beperktere mate de slachtofferrisico's in het gebied;
- De problematiek van afgekeurde categorie C-keringen van dijkkring 14 en 15;
- De tekortkomingen van de Lekdijken als gevolg van nieuwe inzichten piping;
- Zeespiegelstijging en bodemdaling.

De maatregelen zoals hieronder beschreven gaan over het traject Amerongen-Schoonhoven. De kansrijke maatregelen voor de Krimpenerwaard (Schoonhoven-Krimpen) zijn beschreven in een aparte rapportage van het Deltaprogramma Rijnmond Drechtsteden.

Hoofdpijnen van het maatregelenpakket Centraal Holland:

- Om het op dit moment grote overstromingsrisico in de dijkringen 14, 15 en 44 op een acceptabel niveau te brengen (zie bovengenoemde opgave) zijn maatregelen aan de Neder-Rijn/Lekdijken noodzakelijk.
- Maatregelen aan de Neder-Rijn/Lekdijken zijn tegelijkertijd een alternatief voor het versterken van de afgekeurde categorie C-keringen van dijkkring 14 en 15 (uitgezonderd de open Hollandse IJssel). Daarmee wordt de keuze gemaakt om af te zien van versterking van de dijken langs de gekanaliseerde Hollandse IJssel, Westkanaaldijk langs het Amsterdam-Rijn-Kanaal en C-kering in Amsterdam en Spaarndammerdijk. Deze maatregelen worden (gedeeltelijk) in plaats van de afgekeurde C-keringen van dijkkring 14 opgevoerd voor het nHWBP. Dit levert een aanzienlijke besparing op voor het nHWBP. Met deze werkzaamheden wordt gelijktijdig een hoger veiligheidsniveau voor deze dijken gerealiseerd. Uitzondering hierop vormen de keringen langs de open Hollandse IJssel.
- Het maatregelenpakket voor de Lekdijken is gebaseerd op de risicobenadering. De meest risicovolle dijktrajecten worden als eerste aangepakt. Deze trajecten komen in grote lijnen overeen met de trajecten waarvoor een grote opgave ligt vanuit de nieuwe inzichten in piping. De eerste inzichten (mede op basis van Veiligheid Nederland in Kaart, VNK) laten zien dat met een relatief beperkt aantal prioritaire trajecten het overstromingsrisico voor een groot deel van de Randstad

significant kan worden gereduceerd. Dit moet gezien worden als een eerste stap om op langere termijn te voldoen aan een hoger veiligheidsniveau. Op de concept maatregelenkaart zijn de trajecten aangegeven die in aanmerking komen als prioritair traject.

- De maatregelen aan de dijken van dijkkring 44 zijn gericht op verbetering van de stabiliteit en niet op verhoging van de dijken. In dijkkring 15 ligt de focus momenteel ook op stabiliteit, maar zal naar verwachting onder invloed van zeespiegelstijging en bodemdaling op termijn ook verhoging noodzakelijk zijn.
- Het maatregelenpakket bevat ook een herziening van nut en noodzaak van de C-keringen van dijkkring 14. Mogelijk (wordt nu nog onderzocht) betekent dit het opheffen van de primaire status. Belangrijke overweging daarbij is de vraag of de C-keringen nog een significante rol spelen in beperking van het restrisico (primaire waterveiligheid) en wat de rol is voor de regionale waterveiligheid.
- Aanvullende maatregelen in meerlaagsveiligheid blijven noodzakelijk om het restrisico op aanvaardbaar niveau te krijgen.

Conceptmaatregelenpakket dijkkring 45 (Grebbedijk)

Voor de Grebbedijk richten de maatregelen zich op:

- De reductie van de grote economische risico's en in beperktere mate slachtofferrisico's in het gebied;
- De tekortkomingen van de Grebbedijk op basis van de meest recente inzichten piping;
- De kansen voor een deltadijk.

Voor de Grebbedijk is als een bouwsteen voor het regioadvies een vervolgstudie uitgevoerd op de "visie Grebbedijk Deltadijk". In die vervolgstudie is de betekenis van een hoger beschermingsniveau voor de Grebbedijk onderzocht. Als ondergrens is het huidige beschermingsniveau genomen en als bovengrens het economisch optimale beschermingsniveau. Deze bandbreedte geeft goed inzicht in de risicoreductie (economie en slachtoffers) van oplopende beschermingsniveaus en welke maatregelen aan de Grebbedijk daar bij horen, wat er minimaal moet gebeuren aan de Grebbedijk en wat er moet gebeuren om de ambitie Grebbedijk –Deltadijk waar te maken.

Bij een overstromingskans van 1/1.250 zijn stabiliteitsmaatregelen nodig in naar verwachting alleen het landelijk gebied. Bij een overstromingskans van 1/4.000 of hoger als veiligheidsnorm zijn ook in stedelijk gebied van Wageningen stabiliteitsmaatregelen nodig en nemen de stabiliteitsmaatregelen in omvang toe. Bij een overstromingskans van 1/40.000 of hoger als beschermingsniveau is ook dijkverhoging aan de orde.

Hoofdlijnen van het maatregelenpakket voor de Grebbedijk (dijkkring 45):

- Dijkkring 45 kent een groot overstromingsrisico dat met relatief beperkte maatregelen aan de Grebbedijk fors gereduceerd kan worden.

- De Grebbedijk is een kansrijke locatie voor de toepassing van het concept deltadijk door het hoge overstromingsrisico, de geringe lengte van de Grebbedijk (5,5 kilometer) en vanwege de mogelijkheid van functiecombinaties.
- Maatregelen gericht op de stabiliteit van de Grebbedijk moeten er voor zorgen dat de dijk tenminste voldoet aan de meest recente inzichten ten aanzien van piping om een overstromingskans van 1/1.250 te behalen. Een hoger toekomstig beschermingsniveau tot 1/40.000 vraagt maatregelen gericht op de stabiliteit (piping) en laat een zeer forse reductie van het overstromingsrisico zien. Bij een nog hoger toekomstig beschermingsniveau zijn maatregelen voor verhoging van de dijk noodzakelijk en neemt de reductie van het overstromingsrisico verder af. Het is dus mogelijk om alleen met stabiliteitsmaatregelen, zonder maatregelen aan de hoogte, een grote reductie van het overstromingsrisico te realiseren.
- Een significant hoger veiligheidsniveau voor de Grebbedijk kan een heroverweging van de nut en noodzaak van de binnendijks gelegen Slaperdijk betekenen.
- Aanvullende maatregelen in meerlaagsveiligheid blijven noodzakelijk om het restrisico op aanvaardbaar niveau te krijgen.

Aanpak en gevoerd proces

Via werkateliers en andere bijeenkomsten en individuele consultaties zijn gemeenten en belangenorganisaties benaderd voor regio specifieke informatie en adviezen om de opgave voor het Regioproces optimaal uit te werken. In 2012 heeft het Regioproces zich met name gericht op de ambtelijke organisatie van gemeenten en enkele belangenorganisaties.

De eerste helft van 2013 wordt het regioadvies bestuurlijk besproken met een aantal gemeenten en belangenorganisaties. Daarbij richt het Regioproces zich met name op de gemeenten en belangenorganisaties waar de maatregelenpakketten betrekking op hebben die gevoelig kunnen liggen. Dat zijn primair de gemeenten langs de rivier en belangenorganisaties die hier belangen hebben. De bestuurlijke consultatie kan leiden tot aanpassing van het regioadvies.

Concept meekoppelkansen

Vanuit de gemeenten en belangenorganisaties is een aantal lokale meekoppelkansen aangegeven. Echter ook de kanttekening dat nu niet exact kan worden aangegeven welke meekoppelkansen spelen omdat niet exact bekend is welke maatregelen gaan plaatsvinden, en wat voor betekenis dit heeft voor o.a. de hoogte en breedte van de dijken en op welke termijn eventuele maatregelen gaan plaatsvinden. Gemeenten willen dit graag concreter in beeld hebben, en kunnen dan beter eventuele meekoppelkansen aangeven.

De komende maanden wordt erop ingezet om de meekoppelkansen beter in beeld te krijgen.

Als de C-keringen een andere status krijgen, zal dit voor een aantal trajecten leiden tot verkleining van het profiel van vrije ruimte waar ruimtelijke beperkingen gelden. Hierdoor ontstaat meer ruimte voor ruimtelijke ontwikkelingen.

Bij ruimte voor de rivierkansen worden veel meekoppelkansen gezien evenals bij de Deltadijken, bij dijkversterkingen betreft het veelal lokalere meekoppelkansen. Maatregelen in het achterland om de gevolgen van overstroming te beperken ('meerlaagsveiligheid') zullen daarentegen juist veelal moeten meekoppelen met niet-waterveiligheidsmaatregelen, mede vanwege de betaalbaarheid ervan.

Concept ruimtelijke visie

Er zijn geen grootschalige ontwikkelingen langs de rivier voorzien die gecombineerd kunnen worden met de waterveiligheidsmaatregelen, met uitzondering van ontwikkelingen in de gemeente Wageningen.

Voor bestaande (lint)bebouwing en stadsfronten langs de dijken zal inpassing van waterveiligheidsmaatregelen extra inspanning kosten.